

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความเจริญงอกงามทางสติปัญญาและความคิด เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ สร้างสรรค์กำลังคนในระดับวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง เพื่อการพัฒนาประเทศและมุ่งพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ และความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอันมีคุณค่าแก่บุคคลสังคมและประเทศชาติ การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา อาจจัดในรูปวิทยาลัย มหาวิทยาลัย หรือสถาบันเฉพาะอย่างก็ได้ และอาจจัดในรูปใช้สื่อการเรียนในลักษณะต่าง ๆ โดยผู้เรียนไม่จำเป็นต้องมาเรียนในสถานศึกษา ก็ได้ (ทวงมหาวิทยาลัย, 2520) สำหรับการศึกษาวิชาชีพพยาบาลถือได้ว่าเป็นการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่สำคัญสาขาหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญในการพัฒนาการสาธารณสุขของประเทศ มีเป้าหมายเพื่อผลิตพยาบาลที่มีคุณภาพมาบริการด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสภาพที่เป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม โดยมีความมุ่งหวังให้ประชาชนผู้รับบริการมีสุขภาพอนามัยดีร่างกายและจิตใจสมบูรณ์ สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถพึ่งตนเองได้และมีสุขภาพดีถ้วนหน้าในที่สุด (ทวงมหาวิทยาลัย, 2529)

ในปัจจุบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาที่เน้นถึงการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง มิใช่แต่การศึกษาจากห้องเรียนแต่เพียงอย่างเดียว การอ่านการค้นคว้าจะเป็นทางนำไปสู่การสร้าง ความเจริญงอกงามทางปัญญา และเช่นกันในการศึกษาวิชาการพยาบาล การเรียนการสอนจะเน้นหนักถึงการศึกษาค้นคว้า ทั้งนี้เพราะการศึกษายาบาลเป็นการศึกษาวิชาชีพที่ต้องมีการปฏิบัติควบคู่ไปกับการเรียนภาคทฤษฎี นักศึกษาพยาบาลจะต้องมีการเตรียมพร้อมทางด้านวิชาการที่จะนำไปปฏิบัติค่อนข้างมาก ซึ่งในการปฏิบัตินั้นนักศึกษาต้องประสบปัญหาที่เกี่ยวข้องมากมาย ไม่เฉพาะแต่ทางด้านวิชาการพยาบาล หากแต่ยังต้องเกี่ยวข้องด้วยการรักษา การฟื้นฟูสุขภาพ และการประสานงานเพื่อการบำบัดรักษาอีกด้วย (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2534) จะเน้นการมีความรู้เฉพาะแต่ในชั้นเรียนจึงไม่เป็นการเพียงพอต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักศึกษาพยาบาล ห้องสมุดจึงมีบทบาทสำคัญ เป็นหัวใจและเป็นแหล่ง

วิทยาการเบื้องต้นที่เป็นฐานความรู้ของการศึกษาพยาบาลโดยตรง ดังที่ Shaver (1961) กล่าวว่าห้องสมุดเป็นส่วนสำคัญในการศึกษาวิชาพยาบาล และห้องสมุดได้กลายเป็นแกนกลางของการศึกษาและการสอนในโรงพยาบาล

ห้องสมุดนับว่ามีความจำเป็นต่อการเรียนการสอนพยาบาลดังที่กล่าวข้างต้น โดยการจัดหาจัดเก็บรักษาและเผยแพร่ทรัพยากรของห้องสมุดได้อย่างสมบูรณ์ทันสมัยและใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่อีกทั้งจัดให้มีบริการต่าง ๆ ตามความต้องการของผู้ใช้ ดังที่ Hannabus (1983) กล่าวว่า การบริการเปรียบเสมือนเป็นหัวใจของห้องสมุด เช่นเดียวกับห้องสมุดเป็นหัวใจของสถาบันการศึกษา และ Brown (1959) กล่าวว่า บริการที่ดีของห้องสมุดเป็นสิ่งจำเป็นในการอนุรักษ์ และเผยแพร่ความรู้ทางการแพทย์ ห้องสมุดจึงจำเป็นต้องมีคุณภาพในด้านการให้บริการ มีความทันสมัยของตำรา วารสารและเอกสารต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตามคุณค่าของห้องสมุดและบริการสารนิเทศต่าง ๆ นั้นขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ใช้เป็นสำคัญ ซึ่งการพิจารณาตัดสินว่าทรัพยากรห้องสมุด และบริการที่ห้องสมุดจัดให้แก่ผู้ใช้จะสนองความต้องการของผู้ใช้มากน้อยเพียงใดนั้น White (1985) ได้กล่าวว่าการพิจารณาตัดสินความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้ห้องสมุดนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ Wood (1969) กล่าวว่า การที่ห้องสมุดจะสามารถจัดบริการที่ดีและตรงกับความต้องการของผู้ใช้นั้น จำเป็นอย่างยิ่ง จะต้องทราบความต้องการของผู้ใช้ในห้องสมุดนั้น ๆ เสียก่อน ดังจะเห็นได้จากผลงานวิจัยของ นารีรัตน์ สังวรวงศ์พนา (2515) พบว่านักศึกษาพยาบาลเข้าใช้ห้องสมุดเพื่อต้องการค้นคว้างานที่อาจารย์มอบหมายให้ทำมากกว่าอย่างอื่น ประเภทสิ่งพิมพ์ที่มีการใช้มากได้แก่ หนังสือประเภทวิชาการโดยเฉพาะภาษาไทย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยส่วนหนึ่งของจันทร์เพ็ญศิรินาม (2517) และ สุวีรัตน์ ภูบุญธรรม (2520) พบว่านักศึกษาพยาบาลเข้าใช้ห้องสมุดเพื่อการค้นคว้าหาความรู้ ทำรายงานต่าง ๆ ประกอบการเรียนและการศึกษาภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะนักศึกษาชั้นปี 2-4 ส่วนผลการวิจัยของลินจง ไบธิบาลและคณะ (2530) พบว่านักศึกษาเข้าใช้บริการห้องสมุดเพื่อยืม-คืนหนังสือ อ่านตำรา นิตยสารและใช้หนังสืออ้างอิง มีความต้องการให้ห้องสมุดจัดบริการเพิ่มขึ้น คือการยืมระหว่างห้องสมุดมากที่สุด แต่ผลงานวิจัยของศรีจกมล วัฒนกิจ (2515) พบว่านักศึกษาต้องการให้มีบริการสอนวิธีใช้ห้องสมุดมากที่สุด และให้เพิ่มจำนวนหนังสือทางด้านการพยาบาลให้มากขึ้น และผลงานวิจัยของจรัสวรรณ เทียมประภาสและคณะ (2532) พบว่านักศึกษามีวัตถุประสงค์ในการใช้บริการห้องสมุดเพื่อค้นคว้าประกอบการเรียนการสอน มีความต้องการสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือตำราทางการแพทย์ หนังสือทั่วไป และวารสารภาษาไทย อยู่ในเกณฑ์มาก นักศึกษามีความต้องการบริการการจัดนิทรรศการหนังสือใหม่ และการจัดทำ

ดรชรณีวารสารทางการแพทย์พยาบาลภาษาไทยและมีปัญหาจากบริการถ่ายเอกสารซึ่งมีคุณภาพต่ำ ตำราทางการแพทย์พยาบาล หนังสืออ้างอิงและวารสารทางวิชาการภาษาไทยมีจำนวนไม่เพียงพอ จากผลการวิจัยเหล่านี้ทำให้ทราบสภาพการใช้ห้องสมุดและความต้องการของผู้ใช้ ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการจัดบริการห้องสมุดให้มีประสิทธิภาพ สามารถสนองความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างเต็มที่

สถาบันการศึกษาพยาบาลในระดับวิทยาลัย ที่สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ทบวงมหาวิทยาลัย ได้แก่วิทยาลัยคริสเตียน วิทยาลัยพยาบาลเซนต์หลุยส์ วิทยาลัยมิชชั่นและวิทยาลัยหัวเฉียว ตระหนักถึงความสำคัญของห้องสมุดที่มีต่อการเรียนการสอนและการศึกษาค้นคว้าอื่น ๆ โดยถือว่าห้องสมุดเป็นหัวใจของการศึกษา และจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงการลงทุนเชิงคุณภาพการศึกษาได้ ซึ่งถ้าหากสถาบันเอกชนใดมีจำนวนหนังสือมาก แสดงว่าได้มีการลงทุนการศึกษาสูงและคุณภาพการศึกษาน่าจะดีกว่าสถาบันที่มีหนังสือน้อย ดังนั้นจึงต้องจัดห้องสมุดให้มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ตามข้อกำหนดของทบวงมหาวิทยาลัยดังนี้ คือจำนวนหนังสือ ตำราเพื่อการศึกษาค้นคว้า คุณภาพของหนังสือ การจัดหมวดหมู่ตามความเหมาะสมของห้องสมุดและบรรณารักษ์ประจำห้องสมุด แต่การดำเนินงานของห้องสมุดยังประสบปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ หลายประการ ได้แก่หนังสือมีไม่เพียงพอตั้งที่ผลงานวิจัยตามโครงการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว โดยประกอบ คุปรัตน์ และคณะ (2532) พบว่าสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่เปิดสอนทางกลุ่มสาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ จะมีปริมาณหนังสือต่ำกว่าเกณฑ์ทบวงมหาวิทยาลัย คือมีจำนวนหนังสือเฉลี่ย 9 เล่ม ต่อนักศึกษา 1 คน แต่จากเกณฑ์มาตรฐานของทบวงมหาวิทยาลัยกำหนดไว้ว่าสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จะต้องมีความพร้อมหนังสือไม่ต่ำกว่า 30 เล่ม ต่อนักศึกษา 1 คน นอกจากปริมาณหนังสือที่เป็นปัญหาแล้ว ยังมีขนาดพื้นที่ของห้องสมุดไม่เหมาะสมกับจำนวนนักศึกษา การไม่รู้จักรักการใช้ห้องสมุดของนักศึกษา การขาดแคลนบุคลากรจึงส่งผลให้บริการต่าง ๆ ของห้องสมุดไม่สามารถสนองความต้องการของผู้ใช้ได้ อย่างเพียงพอ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยซึ่งเป็นบุคลากรของห้องสมุดวิทยาลัยพยาบาล ในสังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งหนึ่ง จึงสนใจที่จะศึกษาการใช้ความต้องการและปัญหาในการใช้บริการห้องสมุดของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ซึ่งผลจากการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานบริการของห้องสมุดให้ลุล่วง ไปด้วยดี ตลอดจนการปรับปรุงการจัดบริการและวิธีการให้บริการให้มีประสิทธิภาพ สามารถสนองความต้องการของนักศึกษาพยาบาลได้มากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษา

1. สภาพการใช้บริการห้องสมุดของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
2. ความต้องการในการใช้บริการห้องสมุดของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล สังกัด - สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ทั้งในส่วนที่ห้องสมุดได้ให้บริการอยู่แล้ว และในส่วนที่นักศึกษาประสงค์จะให้ห้องสมุดจัดบริการเพิ่มขึ้น
3. ปัญหาในการใช้บริการห้องสมุดของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

สมมติฐานของการวิจัย

ความต้องการบริการห้องสมุดของนักศึกษายาบาลแตกต่างกันไปตามชั้นปีที่ศึกษา

ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

ตัวแปรอิสระ คือ นักศึกษายาบาลฐานะชั้นปีที่ 1, 2, 3 และ 4

ตัวแปรตาม คือ

1. สภาพการใช้บริการห้องสมุด
2. ความต้องการใช้บริการห้องสมุด
3. ปัญหาในการใช้บริการห้องสมุด

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพการใช้ ความต้องการใช้ และปัญหาในการใช้บริการของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 4 แห่ง คือวิทยาลัยคริสเตียน วิทยาลัยพยาบาลเซนต์หลุยส์ วิทยาลัยมิชชั่นและวิทยาลัยหัวเฉียว

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักศึกษายาบาลชั้นปีที่ 1-4 ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2534 และศึกษาในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนรวม 4 แห่ง

ได้แก่ วิทยาลัยคริสเตียน วิทยาลัยพยาบาลเซนต์หลุยส์ วิทยาลัยมิชชั่นและวิทยาลัยหัวเฉียว รวม
ทั้งสิ้น 805 คน โดยผู้วิจัยจะคัดเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรของนักศึกษา ชั้นปีที่ 1-4

แต่ละสถาบัน โดยใช้สูตร
$$N = \frac{N}{(1+Ne^2)}$$
 (Yamane, 1973) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ

นักศึกษาชั้นปีที่ 1- 4 วิทยาลัยคริสเตียน วิทยาลัยพยาบาลเซนต์หลุยส์ วิทยาลัยมิชชั่นและวิทยาลัย
หัวเฉียว จำนวน 138, 138, 128 และ 132 ตามลำดับ รวม 536 คน สำหรับการกำหนดขนาด
ของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละสถาบันของแต่ละชั้นปี ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ ชนิดแบ่งเป็นชั้นภูมิ

(Statifield Systematic Sampling) ด้วยการใช้สูตร
$$n_i = N \frac{N_i}{n} * n ;$$

 $i = 1, 2, 3 \dots, k$ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, 2528)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้า เอกสารและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการบริการของห้องสมุด
2. ศึกษาสภาพความเป็นจริง ตลอดจนการจัดบริการต่าง ๆ ของห้องสมุดวิทยาลัย
พยาบาล สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ทั้ง 4 แห่ง โดยการสำรวจ ศึกษาจากเอกสาร สิ่งพิมพ์
และสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง
3. สร้างแบบสอบถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งแบบ-
สอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
  - ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบ
  - ตอนที่ 2 สภาพการใช้และความต้องการใช้บริการห้องสมุด
  - ตอนที่ 3 ปัญหาในการใช้บริการห้องสมุด
4. ทดสอบแบบสอบถามที่สร้างขึ้น โดยนำไปทดสอบกับนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย ทั้ง 4 ชั้นปี ในอัตราส่วนร้อยละ 5 จำนวน 28 คน เพื่อหาจุดบกพร่องของแบบ
สอบถามแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข
5. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอความร่วมมือจากบรรณารักษ์ของห้องสมุดทั้ง 4 แห่ง

แจกแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วให้แก่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 536 ชุด และเก็บรวบรวมแบบสอบถาม
ส่งคืนผู้วิจัย

6. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์
(Statistical Package For The Social Science / Personal Computer Plus -
SPSS/PC+) เพื่อคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
7. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
8. รายงานผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบสภาพการใช้ ความต้องการ และปัญหาการใช้บริการห้องสมุดของ
นักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการ
จัดบริการ และวิธีการให้บริการ ที่มีประสิทธิภาพสามารถสนองความต้องการของผู้ใช้ได้อย่าง
เต็มที่
2. เป็นแนวทางให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างห้องสมุดวิทยาลัยพยาบาล สังกัด -
สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ในด้านการจัดบริการที่ให้แก่ผู้ใช้

คำอธิบายศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันอุดมศึกษาเอกชน (วิทยาลัยเอกชน) หมายถึง สถาบันการศึกษาในระดับอุดม
ศึกษาที่ได้รับการจัดตั้งโดยภาคเอกชน เพื่อช่วยรัฐจัดการศึกษาให้กับนักศึกษาที่จบชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลายหรือเทียบเท่า สถาบันอุดมศึกษาจะมีลักษณะ และอำนาจตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติ
วิทยาลัยเอกชน นอกเหนือจากข้อกำหนดในพระราชบัญญัติแล้ว สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ อาจ
มีความแตกต่างกันในด้านวัตถุประสงค์ โปรแกรมการศึกษา และขนาดของสถาบัน (กิ่งกนก
ศิวเทวินทรา, 2527)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความต้องการในบริการห้องสมุด ปรากฏ

ว่ามีงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ สามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการให้บริการห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยโดยทั่วไป และงานวิจัยที่ศึกษา — เกี่ยวกับการให้บริการห้องสมุดสาขาการพยาบาล

การศึกษาเกี่ยวกับการให้บริการห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยโดยทั่วไป

ในประเทศไทยได้มีงานวิจัยในแนวนี้หลายรายการ ได้แก่ ทศนา หาญพล (2519) ศึกษาการให้บริการห้องสมุดของอาจารย์และนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ละอองกาญจน์ สิริชัยพาณิชย์ (2520) ศึกษาบริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ให้แก่นักศึกษา ทศนีย์ ขวัญ—สุวรรณ (2521) ได้สำรวจความต้องการในการให้บริการห้องสมุดของอาจารย์คณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จิฤติ ปิงตระกูล (2522) สำรวจความต้องการในการให้บริการห้องสมุดของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ประไพศรี แวเวเที่ยงธรรม (2523) ศึกษาปัญหาการใช้บริการห้องสมุดของนักศึกษาระดับปริญญาตรีวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร และในปีเดียวกัน วนิตา จินตมานุรัตน์ (2523) ศึกษาปัญหาการใช้บริการต่าง ๆ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สุนีย์ นัยจันทร์ (2523) สำรวจความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดคณะ เกษศาสตร์ในประเทศไทย

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของรัตนา กระแสชัย (2525) ศึกษาความต้องการในการให้บริการห้องสมุดของนักศึกษาแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วรนุช เตียวตระกูล (2526) ศึกษาปัญหาของนักศึกษาแพทย์ในการใช้ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จิรัชณี วงศ์สุวรรณ (2525) ศึกษาบริการห้องสมุดที่ให้แก่นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ สมทรง แจ่มเดชา (หะยีเจ๊ะมะ) (2528) ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของอาจารย์และนักศึกษาในการให้บริการ หอสมุดจอห์น เอฟ เคนเนดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี สมศรี กীরตวุฒิกุล (2528) ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการด้านบริการห้องสมุดคณะของอาจารย์และนักศึกษาคณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สุจิตรา อุตมาวาทิน และพูลสุข ปรีวัตรวรวิฒิ (2530) ศึกษาความต้องการในการให้บริการห้องสมุดของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รวมทั้งงานวิจัยของชนิดดา โกวาทิ (2531) ศึกษาความต้องการของนิสิตอักษรศาสตร์ในการให้บริการห้องสมุดคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์—มหาวิทยาลัย วรณิภา ราชพัฒนา ศึกษาความต้องการในการให้บริการหอสมุดกลางของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน สุพิศรา ลินชัยสุข (2532) ศึกษาการให้บริการ

ห้องสมุดของนักศึกษาวิทยาลัยอัสสัมชัญบริหารธุรกิจ โดยงานวิจัยต่าง ๆ เหล่านี้ต่างมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่คล้ายคลึงกัน คือเพื่อศึกษาสภาพการใช้ ความต้องการและปัญหาในการใช้บริการของห้องสมุด ซึ่งพบว่ามีทั้งผลสรุปที่สอดคล้องกันและแตกต่างกันไป ดังนี้

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับสภาพการใช้ห้องสมุดนั้น นักศึกษาส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการใช้ห้องสมุดเพื่อค้นคว้าประกอบการเรียนหลักสูตร เพื่ออ่านสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่มีในห้องสมุด แต่จากผลงานวิจัยของจิตติ ปิงตระกุล สมศรี กীরติวุฒิกุล สุจิตรา อุตมวาทีน และพูนสุข ปวีตรวรวิฒิ พบว่านักศึกษาเข้าใช้ห้องสมุดเพื่อใช้บริการยืม-คืนหนังสือและสิ่งพิมพ์ของห้องสมุด นอกจากนี้แล้วผลงานวิจัยยังสอดคล้องกันในเรื่องความถี่ในการใช้ห้องสมุด ซึ่งพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่เข้าใช้ห้องสมุดมากกว่าสัปดาห์ละครั้ง และช่วงเวลาที่เข้าใช้มากที่สุดคือ ช่วงเวลาระหว่างชั่วโมงเรียน ส่วนการใช้สิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ นั้น จากผลงานวิจัยของวรรณิภา รพีพัฒนา พบว่านักศึกษาใช้หนังสือพิมพ์ภาษาไทยมากที่สุด ขณะที่ผลงานวิจัยของวนิดา จินตนาอนุรัตน์ สมทรง แจ็งเดชา (หะยีเจ๊ะมะ) ชนิดดา โกวิทวิท พบว่านักศึกษาใช้หนังสือวิชาการทั่วไปมากที่สุดรวมทั้งนิยมใช้หนังสือภาษาไทยมากที่สุดด้วย และสุพัตรา ลินชัยสุข พบว่านักศึกษาใช้สิ่งพิมพ์ภาษาอังกฤษมาก นอกจากนี้แล้วผลงานวิจัยยังสอดคล้องกันในเรื่องบริการห้องสมุด ซึ่งพบว่านักศึกษาส่วนมากนิยมใช้บริการยืม-คืนหนังสือและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ มากที่สุด ในขณะที่ผลงานวิจัยของชนิดดา โกวิทวิท พบว่าบริการที่นักศึกษาต้องการใช้มากที่สุดคือ บริการถ่ายเอกสาร

ด้านความต้องการใช้บริการห้องสมุดนั้นจากผลงานวิจัยของชนิดดา โกวิทวิทและสุพัตรา ลินชัยสุข พบว่าบริการที่นักศึกษาต้องการใช้มากที่สุดคือบริการจ่าย-รับ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวรรณุช เตียวตระกุล และสมศรี กীরติวุฒิกุล พบว่านักศึกษามีความต้องการบริการยืม-คืนมากที่สุด และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยส่วนหนึ่งของ รัตนา กระแสชัย พบว่านักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 2-6 ต้องการบริการยืม-คืนมากที่สุด แต่นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 1 ต้องการปฐมภูมิเพศการใช้ห้องสมุดมากที่สุด นอกจากนี้แล้วผลงานของประไพศรี แววเที่ยงธรรม ยังพบว่านักศึกษาต้องการให้ห้องสมุดจัดพิมพ์รายชื่อหนังสือใหม่ จัดนิทรรศการหนังสือใหม่เป็นประจำ บริการใส่ตลับนิ้วสุด และบริการถ่ายเอกสารราคาเบา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยส่วนหนึ่งของ จิรัชณี วงศ์สุวรรณ และทัศนาศา หาญพล คือนักศึกษาต้องการให้ห้องสมุดจัดบริการใส่ตลับนิ้วอุปกรณ์เพิ่มขึ้น ในขณะที่สมทรง แจ็งเดชา (หะยีเจ๊ะมะ) พบว่านักศึกษาต้องการที่นั่งอ่านเฉพาะบุคคลเพิ่มขึ้น และสุพัตรา ลินชัยสุข พบว่านักศึกษาต้องการจัดมุมสบายสำหรับนั่งอ่านหนังสือส่วนความต้องการใช้สิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ นั้น ผลงานวิจัยส่วนใหญ่สอดคล้องกันในแง่ที่ว่า นักศึกษาต้องการให้เพิ่มจำนวนสิ่งพิมพ์ที่ทันสมัยและมีคุณค่าต่อการเรียนการสอนให้มากขึ้น และเพียงพอกับความต้องการ

สำหรับด้านปัญหาในการใช้บริการห้องสมุด จากผลงานของประไพศรี แวเวียงธรรม พบว่านักศึกษาส่วนมากประสบปัญหาเรื่องห้องสมุดไม่ให้ยืมวารสารและวารสารเย็บเล่มมีน้อย ในขณะที่ผลงานวิจัยของรัตนา กระแสชัย พบว่านักศึกษาแพทย์ส่วนมากไม่ได้รับข้อมูลที่ต้องการจากการใช้บริการตอบคำถาม และไม่ทราบวิธีใช้ครรชนวารสารทางการแพทย์ภาษาต่างประเทศ ส่วนปัญหาด้านการใช้สิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ผลงานวิจัยส่วนใหญ่สอดคล้องกันในแง่ที่ว่าห้องสมุดแต่ละแห่งมีสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ของนักศึกษา รวมทั้งนักศึกษายังประสบปัญหาด้านอาคารสถานที่คับแคบ โดยเฉพาะผลงานวิจัยของ ละอองกาญจน์ สุริชัยพาณิชย์ ปรากฏว่าสำนักหอสมุดกลางอยู่ไกลจากอาคารเรียนและหอพัก ทำให้ไม่สะดวกต่อการเข้าใช้ตลอดจนห้องสมุดแต่ละแห่งต่างประสบปัญหาเกี่ยวกับจำนวนโต๊ะและเก้าอี้ไม่เพียงพอ ส่วนปัญหาด้านบุคลากร จากผลงานวิจัยของจิรัชณี วงศ์สุวรรณ พบว่าเจ้าหน้าที่ห้องสมุดไม่เต็มใจให้บริการและไม่อยู่ประจำที่ บริการไม่ทันใจ ส่วนผลงานวิจัยของสมทรง แจ่มเดชา (หะยีเจ๊ะมะ) พบว่าเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมักส่งเสียงรบกวนผู้ใช้ห้องสมุด

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้บริการห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยโดยทั่วไปของต่างประเทศนั้น ได้แก่ Rzasa and Moriarty (1970) ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดใน Purdue University ประเทศสหรัฐอเมริกา Urguhart และ Schofield (1971) สำนวจการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาระดับปริญญาตรี นักศึกษาปริญญาโทและนักศึกษาระดับปริญญาเอกใน Sussex University, Glasgow University และ Bradford University ประเทศสหราชอาณาจักร Lec and Read (1972) ศึกษาการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาระดับปริญญาตรี เช่นเดียวกับ Elliott (1977) ศึกษาการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาระดับปริญญาตรีใน Bob Jones University ประเทศสหรัฐอเมริกา Emdad and Rogers (1978) ได้ศึกษาการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาระดับปริญญาตรีใน Pahlavi University ประเทศอิหร่าน Bauner (1979) ศึกษาการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาใน Southern Illinois University, Carbondale Kernaghan และคนอื่น ๆ (1979) ได้ศึกษาอิทธิพลของการบริการที่มีต่อการใช้ห้องสมุด ในปีเดียวกันงานวิจัยของ Ashoor (1979) ศึกษาทัศนคติของผู้ใช้ที่มีต่อการบริการของห้องสมุดมหาวิทยาลัย 3 แห่ง คือ University of Petroleum and Minerals, University of Riyadh และ King Abdul Aziz University ประเทศซาอุดีอาระเบีย และ Peisehl (1979) ได้สำรวจความต้องการบริการห้องสมุดของอาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาตรีใน University of Northern Colorado ประเทศสหรัฐอเมริกา จากงานวิจัยเหล่านี้ต่างมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ห้องสมุด ความต้องการและปัญหาในการใช้บริการ ซึ่ง

มีผลสรุปทั้งสองคล้อยและแตกต่างกันไปดังนี้

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับสภาพการใช้ห้องสมุดนั้น นักศึกษาส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการใช้ห้องสมุดเพื่ออ่านหนังสือ เพื่อค้นคว้าประกอบการเรียนและทำการบ้านหรือรายงานตามที่อาจารย์มอบหมาย แต่จากผลงานวิจัยของ Emdad และ Rogers พบว่านักศึกษาเข้าใช้ห้องสมุดเพื่ออ่านหนังสือทั่วไปและหนังสือเรียนส่วนตัว นอกจากนี้แล้วผลงานวิจัยยังสอดคล้องกันในเรื่องความถี่ในการใช้ห้องสมุด ซึ่งพบว่ามีนักศึกษาลำดับแรก ๆ เข้าใช้ห้องสมุดมากกว่า นักศึกษาชั้นปีสูง ๆ ในขณะที่ผลงานวิจัยของ Emdad และ Rogers พบว่านักศึกษาลำดับแรก ๆ ใช้ห้องสมุดมากกว่านักศึกษาลำดับแรก ๆ ส่วนการใช้สิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ นั้น จากผลการวิจัยของ Emdad และ Rogers และ Kernaghan และคนอื่น ๆ พบว่านักศึกษาใช้หนังสือทั่วไปมากที่สุด แต่ผลงานวิจัยของ Rzasz และ Moriaty พบว่านักศึกษาใช้หนังสืออ้างอิงวารสารวิชาการ วารสารทั่วไป และหนังสือสารอรรถาธิบาย นอกจากนั้นแล้วผลงานวิจัยยังสอดคล้องกันในแง่ที่ว่า นักศึกษาส่วนใหญ่นิยมใช้บริการยืม-คืนหนังสือมากที่สุด

ด้านความต้องการใช้บริการห้องสมุด จากผลงานวิจัยของ Peischl พบว่าบริการที่นักศึกษาต้องการมากที่สุด ได้แก่บริการยืม-คืน บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า และบริการใส่ตลับคีย์การ์ด แต่ผลงานวิจัยของ Elliott และ Bauner พบว่าบริการที่นักศึกษาต้องการมากที่สุดคือบริการสอนการใช้ห้องสมุด ส่วนความต้องการใช้สิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ นั้น ผลงานวิจัยของ Rzasz และ Moriaty พบว่าสิ่งพิมพ์ที่นักศึกษาต้องการใช้มากที่สุดคือ หนังสืออ้างอิงและหนังสืออ้างอิง ในขณะที่ผลงานวิจัยของ Kernaghan และคนอื่น ๆ ได้เสนอให้มีใส่ตลับคีย์การ์ดไว้ในห้องสมุดทุกแห่ง

การศึกษาเกี่ยวกับการใช้บริการห้องสมุดสาขาการพยาบาล

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้บริการห้องสมุดสาขาการพยาบาล ในประเทศไทยมีหลายเรื่องด้วยกันคือ ละเอียด อุดมรัตน์ (2515) ได้ศึกษาปัญหาการใช้บริการของห้องสมุดศิริราชของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ศรีจางล วัฒนกิจ (2515) ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการใช้ห้องสมุดของคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ ของนักศึกษาพยาบาลโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ วัลลภา นงโพธิ์ (2516) ได้วิจัยเกี่ยวกับการสำรวจการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลได้ พ.ศ.2515 เรณู สำเร็จ

(2517) ศึกษาบริการที่นักเรียนพยาบาลต้องการจากห้องสมุดโรงเรียนพยาบาลกองทัพบก นอก
จากนี้ยังมีงานวิจัยของ กาญจนา ภูสว่าง และจิรา เจือศิริภักดี (2520) ได้รายงานผลการใช้
บริการห้องสมุดคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ของอาจารย์และนักศึกษาคณะพยาบาล
ศาสตร์ ลินจง ไบธิบาล และคณะ (2530) ศึกษาความต้องการการใช้บริการห้องสมุดของคณะ
แพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ของอาจารย์ นักศึกษาพยาบาลและนักเรียนผู้ช่วยพยาบาล
ปีการศึกษา 2528 และจรัสวรรณ เทียนประภาสและคณะ (2532) ศึกษาปัญหาและความต้องการ
ของอาจารย์และนักศึกษพยาบาลในการใช้บริการห้องสมุดคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
ปีการศึกษา 2532 ซึ่งจากงานวิจัยดังกล่าว พบว่ามีทั้งผลสรุปที่สอดคล้องกันและแตกต่างกันไป ดังนี้

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับสภาพการใช้ห้องสมุดนั้น นักศึกษาส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการใช้
ห้องสมุดเพื่อการค้นคว้าหาความรู้ ทำรายงานต่าง ๆ ประกอบการเรียน แต่จากผลงานวิจัยของ
ลินจง ไบธิบาลและคณะ พบว่านักศึกษาเข้าใช้ห้องสมุดเพื่อยืม-คืนหนังสือ อ่านตำรา นิตยสาร
และหนังสืออ้างอิง นอกจากนี้แล้วยังแตกต่างกันในเรื่องความถี่ในการเข้าใช้ห้องสมุด ซึ่งพบว่า
นักศึกษาเข้าใช้ห้องสมุดโดยเฉลี่ย 3 ครั้ง/สัปดาห์ ในขณะที่ผลงานวิจัยของละเอียด อุดมรัตน์
และวัลลภา นงโพธิ์ พบว่านักศึกษพยาบาลเข้าใช้ห้องสมุดน้อย เนื่องจากไม่มีเวลามาห้องสมุด
นอกจากนี้มีการใช้สิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือทั่วไป หนังสือพิมพ์ นิตยสารทั่วไป ภาษาไทยมากกว่า
ภาษาต่างประเทศ

ด้านความต้องการใช้บริการห้องสมุดนั้น จากผลงานวิจัยของศรีจกกล วัฒนกิจ พบว่า
นักศึกษาต้องการให้มีการสอนวิชาการใช้ห้องสมุดมากที่สุด นอกจากนี้ผลงานวิจัยของลินจง ไบธิบาล
และคณะ พบว่านักศึกษาต้องการให้ห้องสมุดจัดบริการยืมระหว่างห้องสมุด บริการใส่ตักนิ้วสุด
อุปกรณ์ การถ่ายสำเนาวารสารจากห้องสมุดอื่น จัดคู่มือแนะนำวิธีใช้บรรณนิวารสารต่าง ๆ และ
จัดนิทรรศการทางวิชาการ ซึ่งแตกต่างจากผลงานวิจัยของ จรัสวรรณ เทียนประภาสและคณะ
พบว่านักศึกษาต้องการให้จัดบริการอื่นเพิ่ม คือบริการจัดนิทรรศการหนังสือใหม่ และการจัดทำ
บรรณนิวารสารทางการพยาบาลภาษาไทย ส่วนความต้องการใช้สิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ นั้น
ผลงานวิจัยส่วนใหญ่สอดคล้องกันในแง่ที่ว่านักศึกษาต้องการให้เพิ่มจำนวนหนังสือ ตำราทางการ
พยาบาลภาษาไทย หนังสือทั่วไป และวารสารทางวิชาการภาษาไทย ให้เพียงพอกับความต้องการ

สำหรับด้านปัญหาในการใช้บริการห้องสมุด จากผลงานวิจัยของละเอียด อุดมรัตน์ พบ
ว่านักศึกษาส่วนมากไม่ได้รับคำแนะนำวิธีการใช้บริการห้องสมุด ในขณะที่ผลงานวิจัยของจรัสวรรณ
เทียนประภาสและคณะ พบว่านักศึกษาประสบปัญหาในการใช้บริการถ่ายเอกสารซึ่งมีคุณภาพต่ำ
ส่วนปัญหาด้านการใช้สิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ผลการวิจัยส่วนใหญ่สอดคล้องกันในแง่ที่ว่า ห้องสมุด

แต่ละแห่งมีสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ไม่เพียงพอกับความต้องการ โดยเฉพาะตำราทางการแพทย์ หนังสืออ้างอิง และวารสารวิชาการที่เป็นภาษาไทย รวมทั้งนักศึกษายังประสบปัญหาด้านอาคาร สถานที่คับแคบ จำนวนโต๊ะเก้าอี้ไม่เพียงพอ และบรรยากาศภายในห้องสมุด โดยเฉพาะเสียงรบกวนและการรักษาระเบียบการใช้ห้องสมุด ส่วนปัญหาด้านบุคลากร จากผลงานวิจัยของเรณู สำเร็จพบว่าขาดเจ้าหน้าที่ประจำที่จะทำหน้าที่ให้บริการ ส่วนผลงานวิจัยของจรัสวรรณ เทียนประภาส และคณะ พบว่าบุคลากรห้องสมุดไม่ตรงต่อเวลา

สำหรับในต่างประเทศมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้บริการห้องสมุด ในสาขาการพยาบาล ได้แก่ Lenz และ Waltz (1982) ได้ศึกษาการรับรู้ถึงความสำคัญและความพึงพอใจในบริการและวัสดุสิ่งพิมพ์ห้องสมุดของอาจารย์พยาบาลที่สอนระดับปริญญา ในโรงเรียนพยาบาลที่ตั้งอยู่ในรัฐต่าง ๆ ทางตอนใต้ของประเทศสหรัฐอเมริกา ผลของการวิจัยพบว่าอาจารย์พยาบาลที่มีการผลิตผลงานทางวิชาการให้ความสำคัญกับห้องสมุดในระดับสูง ส่วนความพึงพอใจในบริการและวัสดุสิ่งพิมพ์ของห้องสมุด อาจารย์พยาบาลส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ส่วนอาจารย์ที่มีความพึงพอใจในระดับสูงนั้น จะเป็นผู้ที่สอนในโรงเรียนพยาบาลขนาดใหญ่ ซึ่งมีระบบการบริหารและสภาพแวดล้อมที่ดี

Lawrence, Barbara และคนอื่น ๆ (1983) ศึกษาการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาปริญญาตรีและอาจารย์ ในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ใน Colleges of Natural Science, Engineering, Pharmacy and the School of Nursing ในสังกัด University of Texas ผลของการวิจัยพบว่านักศึกษาและอาจารย์ส่วนใหญ่ใช้ห้องสมุดอย่างน้อย 1-3 ครั้ง/สัปดาห์ โดยมีเหตุผลในการใช้ห้องสมุดเพื่อค้นคว้าหาข้อมูลสำหรับการวิจัย และยืมหนังสือ จำนวน 2 ใน 3 ของนักศึกษาได้รับสิ่งพิมพ์ตามที่ต้องการมากกว่าร้อยละ 40 อีกทั้งมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดหาทรัพยากรให้มีจำนวนเพียงพอตรงตามความต้องการ ของนักศึกษาควรมีบริการสอนการใช้ห้องสมุด มีการยืมระหว่างห้องสมุด บริการใส่ตลับหมึกและบริการคืนข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศดังกล่าวข้างต้น ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยแบบสำรวจ และมีวิธีการรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์และการใช้แบบสอบถาม โดยมุ่งศึกษาสภาพการใช้ ความต้องการ และปัญหาในการใช้บริการ ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาต่างพบว่า มีทั้งที่สอดคล้องและแตกต่างกันไปตามสภาพของห้องสมุดแต่ละแห่ง และความต้องการของผู้ใช้แต่ละกลุ่ม ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับการใช้และความต้องการใช้บริการห้องสมุดจึงเป็นเรื่องที่ควรศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงานในการปรับปรุงบริการต่าง ๆ ให้สนองความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดให้เหมาะสมมากขึ้น